

WOORDENBOEK VAN DE VLAAMSE DIALECTEN

UNIVERSITEIT GENT

Vakgroep Nederlandse Taalkunde

Blandijnberg 2

9000 Gent

Vragenlijst 161

MEI 2006

NAVRAAGLIJST SCHAAP EN GEIT

Dialect van :(stad, dorp, gehucht, wijk),

.....(gemeente).(prov.)

GESPROKEN DOOR :

Naam :

Geboorteplaats :

Geboortejaar :

Waar opgegroeid :

(vroeger) beroep :

In welke gemeente werd beroep uitgeoefend :

Dialect van moeder :

Dialect van vader :

Dialect van echtgeno(o)t(e) :

Ik ben naar school geweest tot jaar

Datum van invullen van vragenlijst :

Adres en telefoonnummer :

.....

.....

OPGETEKEND DOOR :

Naam :

Geboorteplaats :

Geboortejaar :

Dialect :

(vroeger) beroep :

Ik ben naar school geweest tot jaar.

Hoogste diploma :

Adres en telefoonnummer :

.....

.....

Beste medewerker/ster,

Deze vragenlijst moet dienen voor een dialectwoordenboek. Wilt u er dus zorg voor dragen dat u steeds woorden geeft die in uw dialect gebruikelijk waren of zijn. Tracht de dialectuitspraak zo goed mogelijk weer te geven. Maak u echter geen zorgen als dat soms moeilijk blijkt te zijn. Elke aanduiding, hoe onvolmaakt ook, is welkom.

Vul ook de eerste bladzijde (met naam, geboorteplaats enz.) zo nauwkeurig mogelijk in. Mogen we u vragen de vragenlijst in te vullen voor slechts één plaats en niet voor een hele streek? Na 'dialect van : ...' hoort de naam te staan van één bepaalde plaats van voor de gemeentefusies, niet de naam van een streek.

HET SCHAAP

ALGEMEEN

1.	Wat is de algemene benaming voor het herkauwend, woldragend dier?	
2.	Hoe heet in uw dialect een groep schapen die samen gehoed (gewacht) worden door een herder met één of meer honden?	
3.	Hoe noemt men nu een groep bijeenhorende schapen die niet meer gehoed worden, maar die in een omheinde weide lopen?	

LICHAAMSDELEN

Hoe noemt u in uw dialect de volgende lichaamsdelen van het schaap ?

4.	de bek?	
5.	de lendenen?	
6.	de staart?	
7.	een wervel in de staart?	
8.	een klauw?	
9.	een flank?	
10.	een hiel of hak ?	
11.	de hoorns?	
12.	de uier?	
13.	elk van de twee uitsteeksels van de uier, waaraan het lam zuigt?	

14. de tanden die bij de geboorte aanwezig zijn en daarna uitvallen?	
15. de blijvende tanden	
16. de kiezen of maaltanden, die gebruikt worden bij het herkauwen ?	

RAS, SOORT en HERKOMST

Hoe noemt u in uw dialect :

17. een groot schaap met een witte vacht en een witte kop?	
18. een schaap van het ras met zwarte kop en poten en voor het overige een witte vacht?	
19. een schaap met gedrongen gestalte, een zwarte kop en korte zwarte poten, een kuifje en korte wol?	
20. een schaap met vlekken op de kop?	
21. een schaap dat vooral goed is voor de melkproductie?	
22. een schaap dat vooral goed is voor de vleesproductie en vetgemest wordt om geslacht te worden?	
23. een schaap van gemengd ras?	
24. schapen laten bevruchten door een ram van een andere soort?	
25. een schaap waarmee gefokt wordt?	

NAAR GESLACHT en/of LEEFTIJD

Hoe noemt u in uw dialect :

26. een vrouwelijk schaap?	
27. een mannelijk schaap?	

28.	het jong van een schaap?	
29.	een lam dat nog zuigt?	
30.	een jong schaap van één jaar oud?	
31.	een jong schaap dat één keer geschoren is en één paar vaste snijtanden heeft; het is dan 12 tot 18 maanden oud?	
32.	een schaap dat twee keer geschoren is en twee paar vaste snijtanden heeft; het is dan van 18 tot 24 maanden oud?	
33.	Hoe zegt men : “het schaap heeft al zijn blijvende tanden”?	

EIGENSCHAPPEN EN VERRICHTINGEN

Hoe noemt u in uw dialect :

34.	het maken van het voor volwassen schapen kenmerkende geluid?	
35.	voedsel zoeken en opnemen ? (dial. <i>weien, wieën, grazen</i>)	
36.	het in de voormaag gedeeltelijk verteerde voedsel opnieuw kauwen? (dial. <i>kweernen, elkeren, eikeren, euriken, ...</i>)	
37.	het mengsel van speeksel en gras dat ontstaat bij het herkauwen? (dial. <i>Kweernsel, eiker, ...</i>)	
38.	met de horens stoten?	
39.	zijn water lozen, urineren?	
40.	de urine?	
41.	vaste uitwerpselen laten vallen, zich ontlasten?	
42.	de vaste uitwerpselen van een schaap?	

43.	het dartel rondspringen van lammeren?	
44.	het heen en weer bewegen van het staartje, gezegd van het lam? (dial. <i>Loteren, reutelen, rotelen, frikkelen, ...</i>)	
45.	het gebrek van een schaap waarbij de onderkaak korter is dan de bovenkaak? (dial. <i>zwijnemuil, zwijnsbek, varkensmuil, kribbebijter, ...</i>)	
46.	het gebrek van een schaap waarbij de bovenkaak korter is dan de onderkaak? (dial. <i>snoekbek, hazemuil, ...</i>)	
47.	een schaap dat mank loopt?	
48.	een schaap dat naarstig gras zoekt en flink eet?	
49.	een kwaadaardig schaap dat geneigd is met de horens te stoten?	

VOORTPLANTING

Hoe noemt u in uw dialect :

50.	het uitwendige geslachtsdeel van de ooi, waarlangs ze urineert en waarlangs de lammeren geboren worden ?	
51.	het inwendige geslachtsdeel van de ooi waarin de vrucht zich ontwikkelt? (dial. : <i>lijfmoer, bedde, matrice, ...</i>)	
52.	het uitwendige geslachtsorgaan van de ram?	
53.	de zak waarin de teelballen zich bevinden?	
54.	het bevruchten door het mannelijk dier?	
55.	een ram die speciaal gehouden wordt om ooien te bevruchten?	
56.	de schort om de romp van de ram gebonden om te beletten dat hij zou dekken?	
57.	bevrucht na dekking en dus drachtig, gezegd van de ooi ?	

58.	niet bevrucht en dus niet drachtig, gezegd van de ooi ?	
59.	opnieuw bronstig worden als de ooi niet bevrucht is ?	
60.	onvruchtbaar, gezegd van een ooi (dial. : <i>kween</i>) ?	
61.	een schaap dat te oud is geworden om nog geschikt te zijn voor de voortplanting?	
62.	het ter wereld brengen van één of meer lammeren?	
63.	de vliezen met de moederkoek en navelstreng die na de geboorte afgescheiden wordt? (dial. : <i>de schone</i> , 't <i>schoon</i> , 't <i>schoonmaaksel</i> ,...) ?	
64.	het afscheiden van de nageboorte? (dial. : <i>schonen</i> , ...)	
65.	het slijm en bloed, eventueel ook etter die na de geboorte afgescheiden wordt? (dial. : <i>vuil</i> , <i>zuiversel</i> , <i>kusing</i> , ...)	
66.	het afscheiden van het bovengenoemde? (dial. : <i>zuiveren</i> , <i>kuisen</i> , ...)	
67.	een zwellende uier krijgen juist voor de geboorte van het lam?	
68.	melk drinken bij het moederschaap, gezegd van het lam?	
69.	de eerste melk na het lammeren?	
70.	de eerste ontlasting van een pasgeboren lam?	
71.	het niet aanvaarden van het eigen lam?	
72.	een lam dat bij een vreemde moeder zuigt?	
73.	een toestel om lammeren kunstmatig te zogen? Gewoonlijk is het een bak waaraan een of meer fopspenen bevestigd zijn die verbonden zijn met een melkrecipiënt.	

BEHANDELING en VERZORGING

Hoe noemt u in uw dialect :

74.	het afknippen/scheren van de wol?	
75.	de persoon die het scheren van schapen als beroep heeft?	
76.	het handwerktuig met veer aan de handvatten om schapen te scheren ?	
77.	een met de hand bewogen tondeuse om schapen te scheren?	
78.	de wol, als die nog op een ongeschoren schaap zit?	
79.	de afgeschoren, samenhangende wol van een schaap?	
80.	de vette stof in ruwe wol?	
81.	de wol die verwijderd wordt van de huid van een geslacht schaap?	
82.	het korter maken van de staart in 't algemeen?	
83.	de ingekorte staart van een schaap?	
84.	het inkorten van de klauwen van een schaap?	
85.	het mes dat daarvoor gebruikt wordt?	
86.	de tang of schaar die daarvoor gebruikt wordt?	
87.	met de hand en uitgestrekte vingertoppen over het schaap gaan om vast te stellen of het in goede staat verkeert?	
88.	melk uit de tepels van de schape-uier drukken?	
89.	een lederen band om de hals van een schaap?	

90.	een houten halsband van een schaap?	
91.	het kopstel dat bestaat uit een riem rondom de neus, een riem of touw achter de oren en een touw of band om te geleiden?	
92.	het aanbrengen van een teken op de wol van een schaap door middel van een kleurstof?	
93.	het voorwerp waarmee dat gedaan wordt?	
94.	dat merkteken zelf?	
95.	het aanbrengen van een merkteken in de oren?	
96.	een knipje in de oren om de leeftijd aan te duiden?	
97.	het dubbele metalen plaatje met een nummer op, dat in het oor van een schaap wordt geknepen?	
98.	de tang waarmee dat gebeurt?	
99.	een jong castreren, door de teelballen weg te snijden?	
100.	castreren door de zaadstreng af te klemmen of dicht te nippen?	
101.	de tang om de zaadstreng af te klemmen?	

VOEDEREN

Hoe noemt u in uw dialect:

102.	het plantaardig voeder dat 's winters aan de schapen gegeven wordt; het kan bestaan uit gras, hooi, bieten en andere knol- of wortelgewassen?	
103.	het voeder dat door een veevoederfabriek is bereid speciaal voor schapen?	
104.	de voederbak voor schapen in de stal of in de wei?	

105. het houten of ijzeren traliwerk in de stal of in de wei, waarin hooi, stro of groenvoer voor de schapen wordt gelegd? (dial. : <i>rasteel/rosteel, eize, destelier, ben, ...</i>)	
106. De omheinde plaats in open lucht waar de schapen grazen?	
107. de omheinde ruimte, meestal bij een grote schaapstal, waarin de schapen bijeen gedreven kunnen worden, b.v. om ze te verzorgen?	

ZIEKTEN

Hoe noemt u in uw dialect :

Aandoeningen en ziekten aan de benen en voeten

108. een met bloed gevulde huidopzetting aan de klauwen die vaak ontstaat wanneer de schapen op kiezelsteentjes lopen? (dial. <i>blein, bleen, blaar, ...</i>)	
109. Rotkreupel. Een besmettelijke ziekte bij schapen en geiten die begint met een ontsteking van de huid tussen de klauwen : het ontstekingsproces zet zich voort onder de hoornlaag, waardoor een groot deel van de klauw los komt. Gewoonlijk zijn meerderde voeten aangetast. De ziekte komt het meest voor als schapen op vochtige weiden open? (dial. <i>stinkpoot, rotpoot, hinker, hinkel, hunker, ...</i>)	
110. Tussenklauwontsteking. In de tussenklauwspleet ontstaat meestal na een kwetsuur een slepende ettering. De poot is warm, pijnlijk en gezwollen. Het dier mankt. (dial. <i>moerpoot,...</i>)	
111. Mond- en klauwzeer. Een virusziekte die bij alle spleethoevigen voorkomt. Typische letsels zijn blaren in de mond en in de tussenklauwspleet.	

Aandoeningen en ziekten van de huid en de bek

112. Besmettelijk ecthyma. Een virusziekte die op de lippen en snuit blaren veroorzaakt die eerst een wratachtig uitzicht hebben en daarna opdrogen in korsten. Ook de mond- en keelholte kan ontstoken zijn. Doorgaans een ziekte met mild verloop waarvan de symptomen op de lippen sterk lijken op die van mond- en klauwzeer. (dial. <i>mondeuvel, muilschurft, zere bekjes,...</i>)	
113. Schurft. Een besmettelijke huidaandoening door de schurftmijt. Het schaap heeft jeuk en woluitval, het gaat zich schuren en beschadigt zo de huid nog meer, tot er korsten ontstaan. (dial. <i>schurft, rijpte,...</i>)	

Aandoeningen en ziekten van de ingewanden.

114. Diarree?

115. Enterotoxemie. Deze ziekte komt nogal eens voor bij schapen die een rijke voeding krijgen, en meestal bij jonge dieren. Een lebmaagovervulling is een geschikte kweekhaard voor een bacterie die een inwendige vergiftiging veroorzaakt. Eerst zijn de dieren suf, daarna springen ze plotseling op, draaien ze rond en vallen neer. Ze blijven liggen met achterovergeslagen kop en maken spastische bewegingen. Daarop volgt coma en dood. (dial. *excessen, seskens / sessens, convulsiën, ...*)

116. Trommelzucht. Een aandoening die bij schapen vaak na het scheren kan ontstaan als gevolg van de angst die de dieren hebben doorstaan. Ze manifesteert zich door gasophoping in de darmen en buikkrimp. (dial. *scheerziekte, (te) dik staan, ...*)

Aandoeningen i.v.m. de voortplanting.

117. Besmettelijk verwerpen bij schapen of te vroeg lammeren, zodat het lam niet levensvatbaar is ? (dial. *verschieten, 't lam schieten, 't lam afsteken, ...*)

118. Lijfbieden : het uitstulpen van de schede, eventueel ook zichtbaar worden van de baarmoederhals bij een drachtige ooi ? (dial. *rozen, 't rode (af)steken, lozen, ...*)

Andere aandoeningen.

119. Chronische polyarthritis bij lammeren : een besmetting langs een wonde door de vlekziektebacil die zich bij het lam lokaliseert in één of meer gewrichten. Die zijn een weinig gezwollen en voelen warm aan. De dieren manken, eten weinig en vermageren. De ziekte duurt 2 à 4 weken. (dial. *zenuwwater, zelewater, geel / geluw water, ...*)

120. Miltvuur (wet. ben. antrax). Een zeer besmettelijke en gevaarlijke ziekte. De ziekte verloopt zeer snel. Soms sterven de dieren plots zonder voorgaande verschijnselen en met krampachtige stuipen. Ofwel krijgt het dier hevige koorts- en pijn aanvallen. De slijmvliezen zijn hoog roodblauw gekleurd, de urine kan bloederig zijn of uit aars en klink kan bloed vloeien. Het dier sterft na 1 à 2 dagen. Bij het slachten blijkt dat de milt enorm opgezet is. (dial. *kool(vier), (milt)vier, ...*)

121. Hoe heet een lam dat zich vaak uitrekt, een holle rug krijgt en tegelijk achterblijft in de groei? (dial. *zadel/zaalrug*, *strekker*, *achterblijver*, ...)

DE SCHAAPHERDER

Hoe noemt u in uw dialect :

122. Een persoon die schapen hoedt als beroep ?

123. Een hond die de schapen bewaakt en de herder helpt ?

DE GEIT

ALGEMEEN

Hoe noemt men in uw dialect :

124. een geit in het algemeen, ongeacht het geslacht ?

125. een geit van klein ras?

126. een geit met zwarte haren?

127. een geit met witte haren?

128. een publieke keuring van geiten?

129. een geit die op een prijskamp of keuring een onderscheiding behaalt of behaald heeft?

130. een geitenhouder?

131. een mannelijke geit?

132. een mannelijke geit die gehouden wordt om te dekken?

133. een gecastreerde mannelijke geit ?

134. een vrouwelijke geit?	
135. een geit die gehouden wordt voor de melkgift?	
136. een jong van een geit, ongeacht het geslacht of de soort?	
137. een jong dat nog zuigt?	
138. een oude, versleten geit?	
139. Wat is de gebruikelijke <u>yleinaam</u> voor een vrouwelijke geit?	
140. idem voor een jong geitje?	
141. idem voor een mannelijke geit?	
142. een benaming in de kindertaal voor een geit? (<i>belle?</i>)	

LICHAAMSDELEN

Hoe heten de volgende lichaamsdelen van de geit :

143. de horens?	
144. de sik?	
145. de lelletjes aan de hals?	
146. de uier?	

EIGENSCHAPPEN EN VERRICHTINGEN

Hoe noemt u in uw dialect:

147. Het typisch geluid van een geit voortbrengen?	
148. een geit die altijd maar staat te mekkeren?	
149. een geit die met de hakken naar binnen staat?	
150. de uitwerpselen van een geit?	
151. met de horens stoten (een gedrag dat vooral bij de mannelijke geit voorkomt) ?	

VOORTPLANTING

Hoe zegt u in uw dialect:

152. bronstig, gezegd van de vrouwelijke geit?	
153. bevrucht geworden zijn en drachtig zijn, gezegd van de vrouwelijke geit?	
154. niet bevrucht zijn na dekking en niet drachtig?	
155. één of meer jongen werpen?	
156. de nageboorte (geboortehulsel + moederkoek)?	
157. het drooglikken van het pasgeboren jong?	
158. een onvruchtbare vrouwelijke geit (niet van ouderdom)?	
159. een geit die geen jongen meer kan krijgen (van ouderdom) ?	

160. Hoe zegt men: "Ze kan geen jongen meer krijgen"?

BEHANDELING EN VERZORGING

Hoe zegt men in uw dialect:

161. een geit borstelen?

162. een geit kammen ?

163. een geit versieren om naar een wedstrijd of keuring te gaan ?

164. een geitebok castreren?